

Leidraad AI en onderwijs

Vier uitgangspunten voor docenten

September 2026

Inhoudsopgave

1. INLEIDING	2
Aanleiding	2
Uitgangspunten voor docenten	3
Uitgangspunten voor studenten	3
Doel van deze leidraad	3
Opbouw en totstandkoming	4
Aanpassing ten opzichte van vorige versie	4
2. UITGANGSPUNTEN VOOR DOCENTEN	5
Uitgangspunt 1.	6
Docenten ontwikkelen en onderhouden actuele kennis over de werking, mogelijkheden en risico's van AI, zodat zij AI op verantwoorde manier kunnen inzetten in het onderwijs en de toetsing.	6
Uitgangspunt 2.	9
Docenten informeren studenten specifiek over welk gebruik van AI wel en niet is toegestaan bij onderwijs en toetsen.	9
Uitgangspunt 3.	10
Docenten stimuleren studenten om AI transparant, integer en ethisch te gebruiken.	10
Uitgangspunt 4.	12
Docenten bevorderen het verantwoord gebruik van AI en bieden heldere richtlijnen over gewenst gedrag en de aanpak van misbruik.	12

1. Inleiding

Aanleiding

Artificiële intelligentie (AI) ontwikkelt zich in hoog tempo en krijgt een steeds grotere rol in de samenleving en in de beroepspraktijken waarvoor Hogeschool Leiden opleidt. Met name generatieve toepassingen, zoals tekst-, beeld- en codegeneratie, zijn toegankelijker geworden en beïnvloeden de manier waarop mensen leren, werken en kennis ontwikkelen. Dit heeft ook gevolgen voor onderwijs en toetsing.

AI biedt kansen om het onderwijs te verrijken en beter aan te laten sluiten bij de behoeften van studenten. Zo maakt AI nieuwe vormen van leren mogelijk, kan het studenten ondersteunen in hun leerproces en kan het docenten helpen bij het ontwerpen van onderwijs en toetsing. Tegelijkertijd brengt het gebruik van AI ook uitdagingen met zich mee. Studenten kunnen bijvoorbeeld te afhankelijk worden van AI, waardoor het ertoe kan leiden dat studenten niet het beoogde leren. Dit kan ten koste gaan van hun kritisch denkvermogen en leerproces. De inzet van AI raakt niet alleen aan kennis en vaardigheden, maar ook aan de vorming van studenten als toekomstige professionals. Studenten moeten leren zich te verhouden tot technologie, om verantwoordelijkheid te nemen voor hun handelen en om hun keuzes te verantwoorden.

Daarom kiest Hogeschool Leiden voor een verantwoorde en mensgerichte inzet van AI in onderwijs en toetsing. Technologie ondersteunt het onderwijs, maar vervangt de docent niet. Docenten blijven verantwoordelijk voor het ontwerp van onderwijs en toetsing, voor de begeleiding van studenten en voor de beoordeling van leeruitkomsten. Tegelijkertijd leren studenten zich bewust en kritisch te verhouden tot AI, zodat zij verantwoordelijkheid nemen voor hun handelen en hun keuzes kunnen verantwoorden.

AI omvat zowel generatieve toepassingen als systemen die analyseren, classificeren, voorspellen of besluitvorming ondersteunen. Generatieve AI verwijst specifiek naar algoritmes die nieuw materiaal creëren op basis van een opdracht in gewone mensentaal (een prompt), zoals tekst, code, beeld of audio. De uitgangspunten in deze leidraad gelden voor al deze vormen van AI.

Om AI op een verantwoorde en effectieve manier te integreren in onderwijs en toetsing heeft Hogeschool Leiden deze leidraad opgesteld. De leidraad biedt docenten en studenten houvast bij het omgaan van AI en ondersteunt hen bij het maken van bewuste keuzes in de onderwijspraktijk. De leidraad sluit aan bij de kernwaarden van Hogeschool Leiden: 'Betrokken, Bevlogen en Betekenisvol'.

In deze leidraad staan vier uitgangspunten centraal die richting geven aan het gebruik van AI binnen het onderwijs van Hogeschool Leiden. De uitgangspunten helpen docenten om AI bewust en verantwoord te gebruiken in het onderwijs. Van ontwerp, uitvoering, begeleiding tot toetsing. Voor studenten zijn de uitgangspunten vertaald naar concrete gedragsrichtlijnen voor het gebruik van AI.

Uitgangspunten voor docenten

1. Docenten **ontwikkelen** en **onderhouden** actuele kennis over de werking, mogelijkheden en risico's van AI, zodat zij AI op verantwoorde manier kunnen inzetten in het onderwijs en de toetsing.
2. Docenten **informer**en studenten specifiek over welk gebruik van AI wel en niet is toegestaan bij onderwijs en toetsen.
3. Docenten **stimuleren** studenten om AI transparant, integer en ethisch te gebruiken.
4. Docenten **bevorderen** het verantwoord gebruik van AI en **bieden** heldere richtlijnen over gewenst gedrag en de aanpak van misbruik.

Uitgangspunten voor studenten

1. Ik **investeer** in mijn ontwikkeling
2. Ik **weet** wat AI kan en wat niet
3. Ik **ga** bewust en zorgvuldig om met AI
4. Ik **gebruik** AI volgens de geldende regels

Doel van deze leidraad

Met deze leidraad sluiten we aan op kernwaarden uit het instellingsplan van Hogeschool Leiden: betrokken, bevlogen en betekenisvol. De vier uitgangspunten bieden een gezamenlijk startpunt, vergroten het bewustzijn over de kansen en risico's en ondersteunen faculteiten, opleidingen en onderwijsteams bij het bepalen van de juiste inzet van AI. Met de juiste kennis en vaardigheden op het gebied van AI kunnen docenten studenten begeleiden om zich ontwikkelen tot professionals die voorbereid zijn op hun toekomstige beroepspraktijk.

De uitgangspunten in deze leidraad zijn kaderstellend. Zij geven richting aan het gebruik van AI binnen onderwijs en toetsing en vormen het gezamenlijke vertrekpunt voor de hele instelling. De uitgangspunten zijn onafhankelijk van de keuze voor een AI-tool. Welke tools veilig beschikbaar zijn valt buiten het bereik van deze Leidraad.

Binnen de kaders is er professionele ruimte voor opleidingen en docententeams om keuzes te maken die passen bij de context, het werkveld en de leeruitkomsten. Opleidingen en docenten worden hierbij ondersteund door het Center for Teaching and Learning.

Hoewel deze leidraad primair gericht is op docenten, raakt de inzet van AI in onderwijs en toetsing meerdere rollen en verantwoordelijkheden binnen de instelling. Dat valt echter buiten het bereik van deze leidraad.

Bindende rechten en verplichtingen over AI staan in de Onderwijs- en Examenregeling (OER) van elke opleiding.¹ De OER is dus leidend en deze Leidraad vormt een aanvulling.

¹ <https://www.hsleiden.nl/over-ons/organisatie/onderwijs-en-examenregeling>

Opbouw en totstandkoming

De uitgangspunten in deze leidraad zijn vorig jaar tot stand gekomen na gesprekken met docenten en andere direct bij het onderwijs betrokken medewerkers, examencommissies en na bestudering van richtlijnen van andere hogescholen en universiteiten. Ook de expertise van Surf en Npuls is meegenomen. Juridische Zaken, de privacy officer, de centrale information security officer, Marketing & Communicatie, Informatievoorziening & Technologie en de beleidsadviseurs onderwijs en toetsing van de dienst Onderwijs, Onderzoek en Studentzaken hebben meegelezen met de concepten.

Deze Leidraad AI en onderwijs voor docenten vervangt de Leidraden AI en onderwijs voor docenten en die voor studenten (2025) met ingang van 1 september 2026. Na twee jaar wordt de Leidraad geëvalueerd en indien nodig herzien.

Aanpassing ten opzichte van vorige versie

In de 'Leidraad AI en onderwijs voor docenten' en de 'Leidraad AI en onderwijs voor studenten' uit 2025 stonden vier uitgangspunten centraal, uitgewerkt vanuit ieders rol en verantwoordelijkheid. Hoewel de toon positief was en gericht was op verantwoord AI-gebruik in onderwijs en toetsing, bleek de studentenversie in de praktijk te sterk te worden gelezen vanuit fraudepreventie. Voor studenten is een infographic beschikbaar via hsleiden.nl/ai. De eigen verantwoordelijkheid van de student voor het eigen leerproces en de waarde van het diploma zijn explicieter benoemd in relatie tot het technisch, ethisch en juridisch zorgvuldig AI-gebruik.

In de docentenversie zijn recente ontwikkelingen verwerkt. Explicieter is gemaakt dat bewuste keuzes gemaakt moeten worden met betrekking tot toetsing met of zonder gebruik van AI. De leidraad benadrukt scherper dat AI invloed heeft op de gewetensvorming van studenten en dat toetsing zowel het leerproces ondersteunt als een valide, transparante en betrouwbare uitspraak over het beheersingsniveau mogelijk moet maken, ook in een AI-context. Daarnaast is op verschillende punten de formulering aangepast aan de doelgroep, de docent. Dit heeft geleid tot inhoudelijke aanscherping en actualisering, maar niet tot fundamentele wijzigingen.

2. Uitgangspunten voor docenten

Hogeschool Leiden moedigt het gebruik van generatieve AI aan, met voortdurende aandacht voor kwaliteit en betrouwbaarheid van onderwijs en toetsing. Daarbij hanteren we een mensgerichte benadering. Technologie kan het onderwijs ondersteunen, maar de menselijke regie blijft cruciaal. Docenten blijven verantwoordelijk voor onderwijsontwerp, begeleiding van studenten en de beoordeling van leeruitkomsten.

In deze leidraad worden vier uitgangspunten beschreven die richting geven aan docenten voor de inzet van AI in het onderwijs en bij toetsing. De uitgangspunten bevorderen het verantwoord professioneel handelen. AI wordt benaderd als onderdeel van het leerproces en van de vorming van studenten tot kritische en verantwoorde professionals.

Hogeschool Leiden kiest ervoor om AI te integreren in onderwijs op plekken waar dit bijdraagt aan het aantonen van de leeruitkomsten en beroepsvoorbereiding. Hogeschool Leiden geeft opleidingen ruimte voor eigen invulling binnen de gezamenlijke kwaliteitskaders voor toetsing. Toetsing wordt zo ontworpen dat zowel zelfstandig handelen als verantwoord AI-gebruik zichtbaar wordt. Experimenten en pilots met AI worden gestimuleerd, mits deze worden geëvalueerd binnen bestaande kwaliteitszorg en bij voorkeur met instemming van het AI-team van het CTL.

De vier uitgangspunten vormen een aanvulling op de bepalingen in de Onderwijs- en examenregeling (OER). In de OER staat niet welke tools of hulpmiddelen studenten mogen gebruiken, dus ook niet welke AI-toepassingen zijn toegestaan. Het moet voor studenten echter wel volstrekt duidelijk zijn of AI is toegestaan. Daarom geldt dat in elke module helder wordt gecommuniceerd óf en op welke wijze AI is toegestaan (zie uitgangspunt 2 voor meer informatie). Informatie hierover staat op Brightspace.

De OER beschrijft wel wat de consequentie is als AI gebruikt wordt op een manier die niet is toegestaan. Wanneer een student AI gebruikt op een manier waardoor een examinerator het niveau van kennis, inzicht of vaardigheden niet meer goed kan beoordelen, kan dit worden beschouwd als fraude.²

In de volgende paragrafen worden de vier uitgangspunten verder uitgewerkt. Het eerste uitgangspunt gaat over kennis en een basishouding voor docenten op het gebied van onderwijs en toetsing. Het tweede en derde richten zich op de rol van docenten in het begeleiden van studenten. Het vierde uitgangspunt gaat over afspraken en handhaving binnen opleidingen.

² Artikel 5.11 lid 1 sub f OER.

Uitgangspunt 1.

Docenten ontwikkelen en onderhouden actuele kennis over de werking, mogelijkheden en risico's van AI, zodat zij AI op verantwoorde manier kunnen inzetten in het onderwijs en de toetsing.

Dit uitgangspunt beschrijft de professionele basis voor de andere uitgangspunten en heeft daarom een bredere reikwijdte.

Van jou als docent wordt verwacht dat je op de hoogte bent van de werking, mogelijkheden en risico's van AI. Het niveau dat nodig is, hangt af van het werkveld waarvoor je opleidt.

Binnen Hogeschool Leiden wordt professionalisering op dit gebied ondersteund door het AI-team van het CTL. Het AI-team biedt onder meer kennisclips, blogs, workshops en trainingen op verschillende niveaus. Door kennis en ervaringen te delen binnen opleidingen en docententeams bouwen we expertise op.

Inzet in het onderwijs

AI kan je ondersteunen bij verschillende onderdelen in het onderwijsproces. Denk bijvoorbeeld aan:

- Het ontwikkelen van onderwijsactiviteiten en werkvormen;
- Het genereren van casuïstiek of oefenmateriaal;
- Het analyseren of samenvatten van teksten;
- Het genereren van afbeeldingen of visualisaties;
- Het analyseren van datasets;
- Het schrijven of analyseren van programmeercode.

Bij het ontwerpen van onderwijs werk je volgens het principe van constructive alignment. Dit betekent dat leeruitkomsten, leeractiviteiten en toetsactiviteiten logisch op elkaar aansluiten. Eerst bepaal je welke leeruitkomsten studenten moeten aantonen. Het is belangrijk dat opleidingen samen met het werkveld onderzoeken welke rol AI speelt in de beroepspraktijk en hoe die rol zich vertaalt naar de leeruitkomsten. Vervolgens ontwerp je toetsactiviteiten waarmee studenten kunnen aantonen dat zij deze leeruitkomsten beheersen. Daarna ontwikkel je leeractiviteiten die studenten helpen om deze doelen te bereiken.

Als binnen die samenhang ruimte is voor AI-gebruik dan vraagt dat om bewuste keuzes. Vraag je van tevoren zowel af wat je inzet van AI oplevert, als wat die kost. Waarvoor zet je AI in, in welke mate en onder welke voorwaarden. Deze keuzes hangen samen met de leeruitkomsten van de module, de aard van de opdracht en de rol die AI speelt in de beroepspraktijk waarvoor je opleidt.

Om docenten hierbij te ondersteunen heeft het AI-team van het CTL de AI-waaier ontwikkeld. De AI-waaier biedt een kader met vijf niveaus van AI-gebruik. Het hulpmiddel helpt je bij het bepalen welk niveau passend is bij een specifieke leeractiviteit, opdracht of toets. De waaier is geen vast protocol, maar faciliteert het gesprek binnen docententeams en met studenten over verantwoord AI-gebruik. Door vooraf helder te communiceren welk AI-niveau geldt, wordt onduidelijkheid en ongelijkheid tussen vakken en studenten voorkomen. Meer informatie over de AI-waaier vind je op de SharePointomgeving van het AI-team.³Inzet bij toetsing

³ <https://hogeschoolleiden.sharepoint.com/sites/HL-AICoalitie/SitePages/AI-Waaier.aspx>

Toetsen om te leren

Een van de ontwerpprincipes bij Hogeschool Leiden is 'toetsen om te leren'. Toetsing is een integraal onderdeel van het leerproces. Leren en toetsen zijn met elkaar verweven. Op beoordelingsmomenten tonen studenten aan dat zij beschikken over specifieke beroepscompetenties.⁴ De opkomst van AI roept nieuwe vragen op over de rol van technologie in toetsing. Zodra duidelijk is hoe AI in het toekomstig beroep wordt ingezet, kunnen leeruitkomsten, onderwijsactiviteiten en toetsing worden afgestemd.⁵ Ook bij de inzet van AI in toetsing blijft de menselijke regie centraal staan. Technologie vervangt niet jouw professionele oordeel.

Kwaliteit van toetsing en de rol van AI

De kwaliteit van toetsing is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van management, curriculumcommissie, examencommissie, toetscommissie⁶ en docenten. Als docent ben je verantwoordelijk voor de kwaliteit van je eigen toets(en) binnen de vastgestelde kaders van het toetsbeleid. Een aanpassing in een individuele toets kan gevolgen hebben voor het toetsprogramma, het toetsbeleid, de toetsorganisatie en de toetsbekwaamheid. Hogeschool Leiden hanteert kwaliteitscriteria voor alle toetsentiteiten.⁷ Keuzes over AI moet je verantwoorden in relatie tot validiteit, betrouwbaarheid en/of uitvoerbaarheid.

Dit betekent dat binnen elke opleiding minimaal wordt vastgelegd hoe AI een rol speelt in toetsing. Daarbij geldt dat per toets expliciet wordt gemaakt of en hoe AI is toegestaan, dat keuzes worden onderbouwd in relatie tot de kwaliteitscriteria voor toetsing en dat deze worden afgestemd binnen het opleidingsteam en met de relevante gremia, zoals de toetscommissie en examencommissie.

1. Het **toetsbeleidsplan of toetsplan** beschrijft de visie en de kaders rondom toetsing in de faculteit of opleiding, inclusief de visie op AI. Als docent werk je binnen deze visie. Bij aanpassing van een toets moet worden vastgesteld of deze wijziging in lijn blijft met het toetsbeleid en dat de kwaliteitscriteria, gewaarborgd zijn.
2. Een goed afgestemd en gevarieerd **toetsprogramma** combineert traditionele en innovatieve toetsvormen en houdt daarbij rekening met de rol van AI in het leerproces. Door leeruitkomsten, leeractiviteiten en toetsing over meerdere modules en studiejaar heen op elkaar af te stemmen (constructive alignment op programmaniveau), zorgen opleidingen ervoor dat studenten gericht werken aan het behalen van de beoogde leeruitkomsten en beroepscompetenties. Binnen het toetsprogramma ligt de nadruk op het proces van leren, kritisch denken en het toepassen van kennis in complexe, beroepsauthentieke situaties. Als docent ontwerp je toetsen die bijdragen aan de programmatische samenhang.
3. Binnen de **toetsorganisatie** zijn verschillende betrokkenen gezamenlijk verantwoordelijk voor de toetskwaliteit. Denk aan de examencommissie, toetscommissie, curriculumcommissie, managers, examinatoren en surveillanten. Een goede samenwerking is belangrijk om toetsing zorgvuldig en betrouwbaar te organiseren. De examencommissie heeft de wettelijke taak om de kwaliteit van toetsing en examinering te borgen (artikel 7.12b WHW). Keuzes over AI beïnvloeden de organisatie, faciliteiten en de beoordelingswijze. Bespreek voorgenomen wijzigingen daarom tijdig met de toetscommissie en examencommissie.

⁴ Meer informatie vind je in 'Ontwerpprincipes voor ons onderwijs. Daar gaan we mee aan de slag' op <https://www.hsleiden.nl/media/2791>

⁵ Uitgangspunt van constructive alignment: Biggs, J., & Tang, C. (2011). Teaching for Quality Learning at University (4e editie). Maidenhead: Open University Press/McGraw-Hill.

⁶ Met een toetscommissie wordt, in overeenstemming met het Reglement Examencommissie, een commissie bedoeld die borgende taken uitvoert voor de examencommissie. Zie [hsleiden.nl/oer](https://www.hsleiden.nl/oer). Sommige faculteiten gebruiken de term 'toetsborgingscommissie'.

⁷ Vijf entiteiten van het toetsweb: Van der Vleuten, C., Sluijsmans, D., & Joosten-ten Brinke, D. (2017). *Toetsing Getoetst: State of the Art van Toetsing in het Hoger Onderwijs*. Zie ook: <https://hogeschoolleiden.sharepoint.com/sites/PI/Beleid-en-Strategie/Paginas/Toetsing-en-beoordeling.aspx>

4. **Toetsbekwaamheid** vereist actuele kennis van toetsing en inzicht in de mogelijkheden en beperkingen van AI binnen de eigen toetspraktijk. Opleidingen dragen zorg voor gezamenlijke kalibratie en professionalisering.

Ontwerpen van toetsen met en zonder AI

In sommige situaties is het belangrijk dat studenten laten zien dat zij kennis en vaardigheden zelfstandig beheersen, zonder gebruik van AI. In andere situaties is het juist relevant dat studenten leren om AI op een verantwoorde manier toe te passen, omdat dit aansluit bij de beroepspraktijk. Opleidingen maken daarom expliciete keuzes over de rol van AI in toetsing, binnen de geldende kaders. De keuzes kunnen worden vormgegeven met de zogenoemde 'two-lane approach':

- Toetsen waarbij AI niet is toegestaan;
- Toetsen waarbij AI wel onderdeel is van de opdracht.

Lane 1 – Toetsing zonder inzet van AI

Als de leeruitkomst **zonder het gebruik van AI** moet worden aangetoond, zorg je voor een toetsomgeving waarin studenten zelfstandig werken. De toets moet zo ingericht zijn dat authentieke prestaties zichtbaar zijn en validiteit en betrouwbaarheid geborgd blijven. Mogelijke maatregelen zijn:

- Een gecontroleerde toetsomgeving (gesurveilleerd of offline);
- Inzicht in het leerproces (conceptversies, voortgangsgesprekken);
- Inzet van formatief handelen of programmatisch toetsen;
- Gelaagde opdrachten met meerdere stappen of perspectieven;
- Mondelinge toelichtingen of reflecties;
- Meer nadruk op analyse, afweging en onderbouwing.

Let op dat het wijzigen van toetsvormen nieuwe risico's kan opleveren. Een mondelinge toets kan AI-gebruik beperken, maar heeft gevolgen voor betrouwbaarheid en uitvoerbaarheid. Een meerkeuzetoets verhoogt mogelijk de betrouwbaarheid, maar kan ten koste gaan van validiteit. Maak daarom steeds een zorgvuldige afweging tussen validiteit, betrouwbaarheid en uitvoerbaarheid. Tegelijkertijd biedt de inzet van AI ook kansen om toetsing meer toekomstgericht in te richten, waarbij de nadruk verschuift van het eindproduct naar het leerproces en de ontwikkeling van de student.

Lane 2 – Toetsing met inzet van AI

Wanneer een leeruitkomst **met behulp van AI** mag worden aangetoond, ontwerp je de toets zo dat het gebruik van AI functioneel, transparant en te beoordelen is. Het verantwoord inzetten van AI is onderdeel van de te beoordelen leeruitkomst. Formatief handelen en programmatisch toetsen ondersteunen het inzichtelijk maken van de ontwikkeling en groei over de tijd.⁸ AI kan hierbij helpen, bijvoorbeeld bij feedback en monitoring. Studenten moeten bijvoorbeeld laten zien hoe zij AI hebben ingezet, hoe zij de output hebben beoordeeld of hoe ze eigen keuzes hebben gemaakt.

Bij het ontwerp van de toets bepaal je op welke wijze het gebruik van AI beoordeeld wordt. Houd hierbij rekening met de verschillen tussen betaalde en niet betaalde versies.

Wil je een AI-tool verplicht stellen dan zijn afspraken nodig zijn met de leverancier. Dit proces verloopt via de dienst IVT.⁹ Zonder toestemming van de dienst IVT kan de tool niet verplicht voorgeschreven worden.

⁸ Wil je hier meer over weten? Neem dan contact op met het CTL: toetsen om van te leren.

⁹ Dit kan via de Servicedesk.

Bij het gebruik van AI in het toetsproces moet rekening gehouden worden met geldende juridische kaders, waaronder privacy en auteursrecht. Dit betekent dat studentuitwerkingen en andere vertrouwelijke gegevens niet zonder meer in externe AI-tools kunnen worden ingevoerd. AI kan gebruikt worden bij het genereren van feedback, maar de beoordeling van toetsen of leeruitkomsten en het vaststellen van de beoordeling blijven echter een verantwoordelijkheid van de examinerator en kunnen niet worden overgenomen door AI.

Tot slot

Toetsing is zoals gezegd een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Wil je een toets aanpassen, dan is het belangrijk om daarbij de relevante betrokkenen in de opleiding te betrekken. Het aanpassen van de toets kan namelijk consequenties hebben voor de Onderwijs- en Examenregeling.

Uitgangspunt 2.

Docenten informeren studenten specifiek over welk gebruik van AI wel en niet is toegestaan bij onderwijs en toetsen.

Het is belangrijk dat studenten precies weten wanneer en hoe zij AI mogen gebruiken. Hogeschool Leiden hanteert voor studenten daarom een set uitgangspunten die richting geven aan het gebruik van generatieve AI tijdens de studie. Deze uitgangspunten zijn uitgewerkt in een infographic, die te vinden is via hsleiden.nl/ai.¹⁰ Als docent kun je deze infographic gebruiken binnen je onderwijs, bijvoorbeeld door deze op te nemen in Brightspace of te bespreken bij onderwijs- en toetsactiviteiten. Van jou wordt verwacht dat jij deze uitgangspunten actief uitdraagt en concreet maakt binnen je eigen module, in samenhang met de afspraken die je maakt over AI-gebruik.

Uitgangspunten voor studenten

Met de uitgangspunten voor studenten maken we duidelijk dat het gebruik van AI geen doel op zich is, maar een middel ter ondersteuning van leren en professionele ontwikkeling. Studenten worden aangesproken op hun eigen verantwoordelijkheid voor hun leerproces en krijgen tegelijkertijd houvast om bewuste keuzes te maken.

De uitgangspunten voor studenten zijn onderverdeeld in onderwijskundige, technische, ethische en juridische uitgangspunten en zijn:

- Ik **investeer** in mijn ontwikkeling
- Ik **weet** wat AI kan en wat niet
- Ik **ga** bewust en zorgvuldig om met AI
- Ik **gebruik** AI volgens de geldende regels

Communicatie naar studenten

Daarnaast maak je binnen iedere module duidelijk welke *specifieke* afspraken gelden voor het gebruik van AI. Uitgangspunt 1 geeft handvatten voor het maken van keuzes rond de inzet van AI. Je communiceert je keuzes en de afspraken binnen de module duidelijk door deze op te nemen in de studiehandleiding of in Brightspace. Door deze afspraken vast te leggen, hebben studenten op elk moment toegang tot de gemaakte afspraken. Dit voorkomt onduidelijkheid en zorgt voor transparantie. Afstemming met collega's binnen dezelfde module, leerlijn of leerjaar is daarbij belangrijk. Zo voorkom je dat studenten verschillende instructies krijgen en zorg je ervoor dat alle studenten onder gelijke toetsvoorwaarden hun toets afleggen, ongeacht in welke groep of bij welke docent zij onderwijs volgen.

¹⁰ Beschikbaar vanaf 1 september 2026.

Het wordt aanbevolen om studenten in Brightspace te informeren over:

- Het juridisch kader, zoals vastgelegd in de Onderwijs- en Examenregeling;
- De uitgangspunten voor AI-gebruik, zoals beschreven in deze Leidraad en de infographic voor studenten;
- Specifieke afspraken die gelden voor de betreffende module.

Tot slot is het van belang dat studenten niet alleen weten wat de afspraken zijn, maar deze ook begrijpen en kunnen toepassen binnen hun studie. Duidelijke communicatie over het gebruik van AI draagt bij transparantie, rechtsgelijkheid en een duidelijke leeromgeving. De borging van deze afspraken, evenals de manier waarop wordt omgegaan met ongeoorloofd AI bij toetsing, wordt verder uitgewerkt bij uitgangspunt 4.

Uitgangspunt 3.

Docenten stimuleren studenten om AI transparant, integer en ethisch te gebruiken.

Het gaat bij verantwoord AI-gebruik verder dan het naleven van regels. Het draagt bij aan de vorming van studenten als verantwoordelijke professionals. Studenten zouden het vermogen moeten ontwikkelen om zelfstandig afwegingen te maken over wanneer, hoe en waarom zij AI inzetten en leren hun keuzes te verantwoorden in relatie tot hun leerproces, hun beroepsidentiteit en de waarde van hun diploma. Tegelijkertijd leren zij verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen werk. Het gebruik van AI mag de eerlijke en juiste beoordeling van kennis, inzicht en vaardigheden niet belemmeren. Ook wanneer AI wordt gebruikt, blijven studenten volledig verantwoordelijk voor het eindresultaat dat zij inleveren.

Kritisch evalueren output

Van studenten wordt verwacht dat ze transparant zijn over het gebruik van generatieve AI en dat ze de technologie op een integere en ethische manier inzetten. Studenten moeten leren AI-output kritisch te beoordelen. AI komt vaak overtuigend over, maar geeft niet altijd de juiste uitkomsten. AI kan zeer geloofwaardige antwoorden genereren, maar AI snapt (nog) niet wat het produceert. Hierdoor kan de output onnauwkeurig, onjuist of zelfs fictief zijn. Op dezelfde vraag kunnen steeds verschillende antwoorden komen. AI-tools zijn bovendien ondoorzichtig.

Privacy en vertrouwelijke informatie

AI-tools verwerken gegevens die gebruikers invoeren. Veel van deze tools slaan gegevens op om hun systemen te verbeteren. Daarom is het belangrijk dat studenten en docenten geen privacygevoelige of vertrouwelijke gegevens invoeren in AI-tools.

Voorbeelden hiervan zijn:

- Persoonsgegevens;
- Studiegegevens;
- Medische gegevens;
- Werk- en stagegegevens;
- Interne school- of bedrijfsinformatie.

Meer informatie over privacy en security vind je op [SharePoint](#).¹¹

¹¹ <https://hogeschoolleiden.sharepoint.com/sites/portaal-diensten-informatievoorziening-gegevensmanagement>

Auteursrecht

Naast privacygevoelige gegevens is het belangrijk dat docenten aan studenten leren rekening te houden met auteursrechtelijk beschermde informatie. Voer geen teksten of ander materiaal in AI-tools waarop auteursrecht rust, tenzij je daar toestemming voor hebt van de rechthebbende. Bij auteursrechtelijk beschermde werken kan gedacht worden aan:

- Boekfragmenten, teksten uit studieboeken of wetenschappelijke publicaties;
- Artikelen en onderzoeksrapporten;
- Afbeeldingen, foto's grafieken, video's;
- Presentaties en lesmateriaal gemaakt door docenten.

Het gebruiken van auteursrechtelijk materiaal kan leiden tot juridische complicaties voor zowel de gebruiker als de hogeschool. Door zorgvuldig om te gaan met auteursrechtelijk beschermd werk, respecteer je de rechten van de makers en voorkom je mogelijke conflicten. Voor meer informatie over auteursrechten kun je terecht bij het Mediacentrum.¹²

(Ethische) dilemma's

Het gebruik van AI kan verschillende ethische vraagstukken oproepen. Het is belangrijk dat studenten leren om deze vraagstukken te herkennen en te bespreken. Een aantal van die dilemma's staat hieronder.

- **Bewust omgaan met bias:** AI-tools lijken objectief, maar kunnen bevooroordeeld (biased) zijn. Dit komt omdat de systemen getraind worden op grote hoeveelheden bestaande data. Je moet je daarom bewust zijn dat AI-uitkomsten niet blindelings vertrouwd kunnen worden, dat ze historische en culturele vooroordelen kunnen bevatten en dat het noodzakelijk is de uitkomsten kritisch te controleren. Controleer bijvoorbeeld de bronnen.
- **Duurzaam gebruik van AI:** AI-technologieën gebruiken veel energie. Het is daarom verstandig om AI bewust en doelgericht te gebruiken. Daarmee beperken we met elkaar de milieu-impact.
- **Inclusie en kansengelijkheid:** AI kan nieuwe barrières opwerpen of bestaande ongelijkheden vergroten. Voor opleidingen is het een aandachtspunt dat AI-gebruik niet leidt tot ongelijkheid tussen studenten. Niet alle studenten hebben namelijk dezelfde digitale vaardigheden of hebben toegang tot dezelfde technologie. Bewust gebruik maken van AI vraagt digitale geletterdheid en specifiek op het gebied van AI. Voor sommige AI-tools moet betaald worden. Dat kan betekenen dat er ongelijkheid ontstaat tussen degenen die AI wél kunnen of willen betalen en degenen die dat niet kunnen. Je kan studenten niet verplichten om accounts te maken bij (al dan niet betaalde) AI-tools.

¹² <https://hogeschoolleiden.sharepoint.com/sites/portaal-diensten-mediacentrum/SitePages/Auteursrecht.aspx>

Uitgangspunt 4.

Docenten bevorderen het verantwoord gebruik van AI en bieden heldere richtlijnen over gewenst gedrag en de aanpak van misbruik.

Waar uitgangspunt 2 zich richt op het helder informeren van studenten over het gebruik van AI, gaat uitgangspunt 4 over het borgen van deze afspraken en het zorgvuldig handelen als deze afspraken niet worden nageleefd.

Opleidingen dragen verantwoordelijkheid voor het borgen van de kwaliteit en betrouwbaarheid van onderwijs en toetsing in relatie tot AI-gebruik. Daarvoor zijn heldere afspraken belangrijk. De Onderwijs- en Examenregeling is daarbij leidend. De leidraad vormt daarop een aanvulling.

Voor de borging staat preventie voorop. Door afspraken vast te leggen in Brightspace en in toetsdocumenten en deze uniform toe te passen binnen de opleiding, wordt de kans op misverstanden en ongelijkheid van toetsvoorwaarden tussen studenten verkleind.

Wanneer een student AI gebruikt in strijd met de vastgestelde afspraken en dit ertoe leidt dat een juist oordeel over kennis, inzicht of vaardigheden geheel of gedeeltelijk onmogelijk wordt, kan sprake zijn van fraude in de zin van de OER.¹³ Bij een vermoeden van fraude meld je (veelal in je rol van examiner) dit bij de examencommissie. De examencommissie onderzoekt de melding, hoort de student en besluit of fraude is vastgesteld en welke consequenties daaraan verbonden zijn. Daarna word je geïnformeerd of je de toets mag beoordelen of niet.¹⁴

Om gelijke behandeling en rechtszekerheid te waarborgen, is het belangrijk dat je binnen een opleiding afspraken met elkaar afstemt. Kalibratiesessies voorafgaand aan en tijdens de module dragen bij aan consistente toepassing van afspraken over AI-gebruik. Daarbij wordt benadrukt dat detectietools geen (sluitend) bewijs leveren. De beoordeling van mogelijk onreglementair AI-gebruik vraagt daarom altijd om een zorgvuldige afweging door de docent en de examencommissie.

De inzet van AI en de wijze van handhaving worden periodiek geëvalueerd binnen het toetsbeleid en het toetsprogramma van de opleiding. Wijzigingen in toetsvormen of in de voorwaarden waaronder AI wordt toegestaan, worden afgestemd met de relevante gremia binnen de opleiding. Zo wordt de kwaliteit, betrouwbaarheid en waarde van het diploma duurzaam geborgd.

Er is ruimte voor experimenten en pilots met AI, mits deze plaatsvinden binnen bestaande kwaliteitskaders van de opleiding en zijn afgestemd met het AI-team van het CTL. Dit betekent dat initiatieven worden afgestemd met relevante gremia en worden geëvalueerd binnen de reguliere kwaliteitscyclus, zodat ervaringen kunnen worden gedeeld en waar nodig worden bijgesteld.

¹³ Zie definitiebepaling 'Fraude' in deel A van de OER en artikel 5.11 lid 1 sub f deel A van de OER.

¹⁴ Meer informatie over de procedure bij de examencommissie in geval van een vermoeden van fraude vind je in artikel 5.12 van deel A van de OER.

